

Schaamte voor je achternaam

*Oorlogsverhaal over de vrouw en de twee dochters
van een NSB-burgemeester*

Colofon

ISBN: 978 94 6365 517 0
1e druk 2023
2e druk, februari 2024
© Geert van Diepen

Uitgeverij Elikser
Ossekop 4
8911 LE Leeuwarden
www.elikser.nl
Drukwerk: CSL digitaal B.V.

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Deze uitgave werd mogelijk gemaakt door:
Stichting Lief Langedijk, Stichting Vrienden Regionaal Archief,
Gemeente Dijk en Waard en het vfonds.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

Schaamte voor je achternaam

*Oorlogsverhaal over de vrouw en de twee dochters
van een NSB-burgemeester*

Geert van Diepen

www.geertvandiepen.nl

Een schoolproject voor het basis- en voortgezet onderwijs
Thema: Tweede Wereldoorlog in Langedijk

Inhoud

Toelichting	9
Vooraf	15
1. De oorlogsjaren 1940-1945	17
2. Geen werk	18
* NSB	18
3. Tante Han	20
* Twee jaar oorlog	23
4. Voorjaar 1943	24
* Maar Dirk vertelt niet alles	24
5. Windje	26
6. Ruilhandel	27
7. Bezoek aan huis	30
* Verzet	31
* Dwangarbeid	32
* Fransje	32
8. Ruzie	33
* Oproep	33
* Fiets inleveren	34
* Verzetsmensen oppakken	34
* De macht van de NSB	35
* Dreigbrieven	35
* Pistool	36
* Uitgeschakeld	36
9. Invasie	38
* Dol	38
* Nog geen bevrijding	40
* Greppels graven	41
10. Scheiden	44
11. Winter 1944-1945	46
12. Voorjaar 1945	48

13. Naar de nonnen in Bergen	50
* Dirk wordt verhoord	52
14. Mama Loeki komt vrij	56
15. De jaren erna	58
Nawoord	61
16. Zelf aan de slag	63
* Vragen en opdrachten	63
17. Dank je wel	67
* Bronnen	69
* Foto's	69

Toelichting bij namen en woorden in het verhaal

Adolf Hitler (1889-1945) was de Duitse leider van de nazipartij, de NSDAP. Die vijf letters zijn de afkorting van Nationaal-Socialistische Duitse Arbeiderspartij.

In 1933 kwam Hitler aan de macht in Duitsland. Hij vond dat de Joden de oorzaak waren van de slechte Duitse economie. Hij maakte hen het leven zuur en bedacht iets onvoorstelbaars. Hij liet concentratiekampen bouwen, met gaskamers en verbrandingsovens. Miljoenen vrouwen, mannen en kinderen zijn er gestorven.

Hitler wilde een Groot-Duits rijk stichten voor mensen van het Germaanse ras en begon een oorlog tegen de buurlanden. Onder zijn aanvoering bezette het Duitse leger in 1939 Polen. Het was de start van de Tweede Wereldoorlog. In mei 1940 viel het Duitse leger niet alleen Nederland aan, maar ook België, Frankrijk, Denemarken en Noorwegen.

De Joden worden ook wel het volk Israël genoemd. Tot 1948 had het Joodse volk geen eigen land en leefde het verspreid in Europa en Noord-Amerika.

De Duitse Wehrmacht was de naam van het leger van Nazi-Duitsland in de jaren 1935-1945. Het stond onder leiding van Adolf Hitler.

De Sicherheitsdienst (SD) was een Duitse inlichtingen- en spionageorganisatie in bezette gebieden. Tijdens de Tweede Wereldoorlog hield de SD zich vooral bezig met de deportatie van Joden en het opsporen en vermoorden van tegenstanders van het naziregime.

De Nationaal-Socialistische Beweging (NSB) was een anti-democratische Nederlandse politieke beweging met één leider, gekleed in een zwart uniform, die geen tegenspraak dulde. De NSB werd opgericht in 1931 en opgeheven in 1945.

Een razzia is een onverwachte kloppjacht door politie of leger om een grote groep mensen op te pakken of eigendommen in beslag te nemen.

In een vluchtmand bevinden zich belangrijke spullen, zoals fotoalbums, documenten, geld en sieraden, die in geval van nood direct mee te nemen zijn.

Een collaborateur is iemand die samenwerkt met de vijand. Niet alle, maar wel veel aanhangers van de NSB heulden met de Duitse Wehrmacht.

Radio Oranje was een radioprogramma van de Nederlandse regering, die vanwege haar veiligheid tijdens de Tweede Wereldoorlog in Londen verbleef. De uitzending duurde een kwartier en werd 's avonds om kwart over acht uitgezonden door de BBC in Londen. 'Hallo, luisteraars, hier is de stem van strijdend Nederland.'

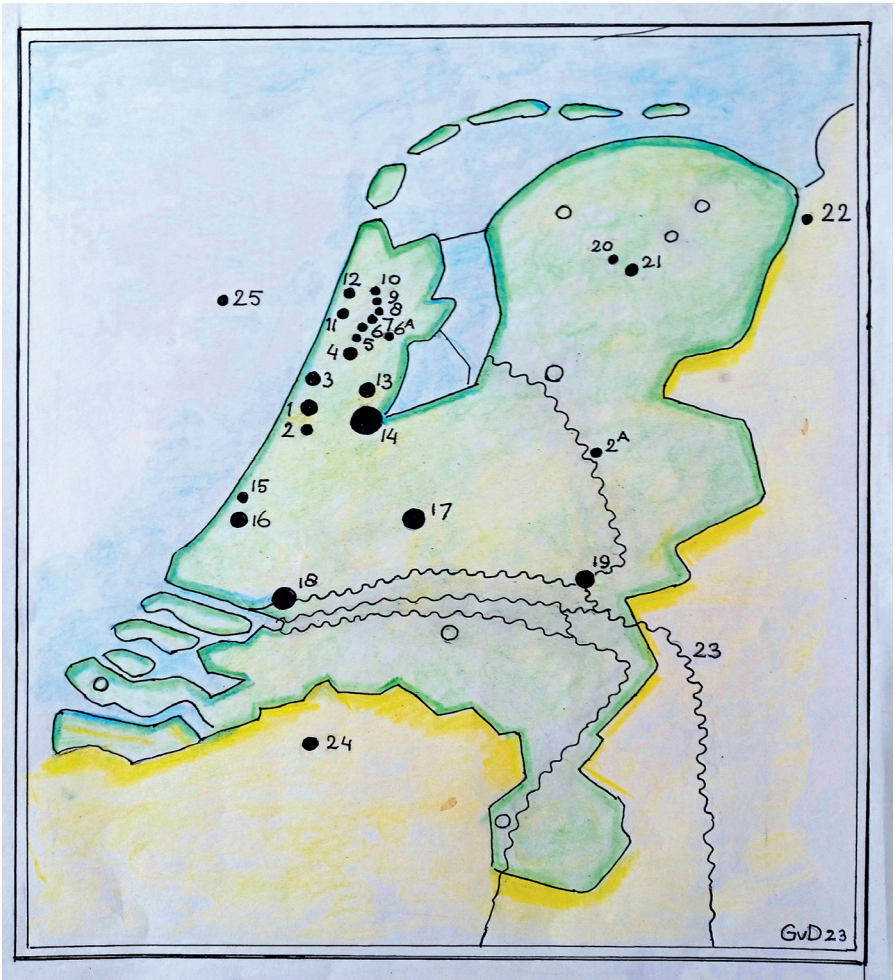
Invasie is een plotselinge inval van een leger op ander-mans grondgebied. De aanval van de Duitse Wehrmacht op 10 mei 1940 op Nederland was een invasie. Vier jaar later, op 6 juni 1944, vond ook een invasie plaats. Toen vielen Engelse, Canadese en Amerikaanse legers Frankrijk binnen met als doel om heel Europa te bevrijden van de Duitsers.

Een kostschool is een onderwijsinstelling waar leerlingen gedurende lange tijd niet alleen les krijgen, maar ook eten en slapen. Een ander woord voor kostschool is internaat of pensionaat.

Een burgemeester bestuurt samen met de wethouders en de gemeenteraad een gemeente. Ook is hij voorzitter van de gemeenteraad. Een burgemeester wordt voor een periode van zes jaar benoemd door de minister van Binnenlandse Zaken. Onder dat besluit zet de koning dan zijn handtekening. Ten tijde van de Tweede Wereldoorlog werd een NSB-burgemeester benoemd door de leiding van de NSB, die samenwerkte met de Duitse bezetter. De democratisch gekozen gemeenteraad werd overal afgeschaft en de NSB-burgemeester voerde uit wat de Duitse machthebber bedacht.

Gerehabiliteerd is officieel laten weten dat iemand niets fouts heeft gedaan. Het betekent dat iemand in zijn eer wordt hersteld.

In de Tweede Wereldoorlog had elk kamp een **appelplaats**. De gevangenen moesten zich daar in rijen opstellen om geteld te worden. Vaak stonden ze urenlang, onbeschut tegen kou en regen, in de buitenlucht.

Plaats- en waternamen in het verhaal. (Rijn, Noordzee)

1. Haarlem
2. Heemstede
- 2a. Deventer
3. IJmuiden
4. Alkmaar
5. Sint Pancras
6. Broek op Langedijk
- 6a. Heerhugowaard
7. Zuid-Scharwoude
8. Noord-Scharwoude
9. Oudkarspel
10. Waarland
11. Bergen
12. Schoorl
13. Zaandam
14. Amsterdam
15. Scheveningen
16. Den Haag
17. Utrecht
18. Rotterdam
19. Arnhem
20. Hooghalen
21. Westerbork
22. Noord-Duitsland
23. Rijn
24. België
25. Noordzee

‘Als je de geschiedenis kent, begrijp je
waarom we er alles aan moeten doen
om de democratische waarden
hoog te houden.’

Jean-François Copé, burgemeester van Meaux (Frankrijk).
Medeoprichter museum van de Eerste Wereldoorlog.

Vooraf

Dit is geen vrolijk verhaal.

Dat kan ook niet: het gaat over oorlog en over wat mensen elkaar aandoen.

Over twee zusjes, Henny en Carla, die de oorlog van dichtbij meemaken in een huis aan de Dorpsstraat in Zuid-Scharwoude, een dorp in de gemeente Langedijk, vlak bij Alkmaar.

Samen met hun moeder Louise (Loeki) Lambregts en hun vader Dirk Stoutjesdijk.

In de Tweede Wereldoorlog, in 1943, wordt Dirk Stoutjesdijk burgemeester van Langedijk.

Hij krijgt die hoge functie omdat hij lid is van de NSB.

De NSB is een Nederlandse politieke beweging die in de oorlog samenwerkt met de Duitse Wehrmacht. Veel mensen verafschuwen die samenwerking met de gehate Duitsers en noemen de leden van de NSB 'landverraders'.

Nog lang na de Tweede Wereldoorlog schamen Henny en Carla zich voor hun achternaam: Stoutjesdijk. 'Als het maar even kon, noemden we onze achternaam niet, zo bang waren we voor vragen en nare reacties van mensen ...'

Schaamte voor je eigen achternaam?

Bang voor een boze blik of een vervelende opmerking als iemand je achternaam leest of hoort?

Bang om gepest of genegeerd te worden, enkel vanwege je naam?

Hoe erg is dat?

Wat was de zusjes Stoutjesdijk in hemelsnaam overkomen in oorlogstijd dat ze zich zo schaamden voor hun achternaam?

Had het tweetal soms domme dingen gedaan tijdens de Duitse bezetting?

Maar hoezo dan?

Ze waren kinderen toen de oorlog uitbrak.

Henny was tien jaar en Carla nauwelijks vijf, wat viel hen te verwijten?

Carla Stoutjesdijk is inmiddels 87 jaar. Haar zus Henny leeft niet meer, maar na de oorlog doet Henny iets belangrijks. Ze schrijft haar ervaringen en belevenissen uit die donkere oorlogsjaren op in een familieboek. Wat Henny daarin schrijft, maakt veel duidelijk over wat de oorzaak is van het verzwijgen van hun achternaam als de Duitse bezetting in 1945 voorbij is. En dat niet alleen.

Het boek, *Dossier Dirk*, dat Harry Vogels na veel onderzoek over hun vader schreef, geeft nog veel meer informatie. Over dreigbrieven, een pistool en een graf in de duinen.

Dat, en nog meer, lees je als aanvulling, aangegeven met een *.